

קול צופיד

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

יוצא - תש"ס - מאת מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

ישתחוו לך ארץ... וכי אנו זקוקים שיבואו המלכים והנשיאים להשתחוות לנו? אלא כל אותם מלכים ונשיאים שהצרו לנו, שהרעו לנו, יבואו עכשיו להיטיב לעם ישראל. ובין שהם מעשו או מישמעאל ישתחוו ויכנעו.

משמעות השם חנוכה

כמה שמות קדושים ורמזים יש במילת חנוכה ונתבונן במדרשים עפ"י הפשט: כתב הרמב"ם הלכות חנוכה ג' ג' אחר שתיאר השתלשלות ההיסטורית, "ומפני זה תקנו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמות ימים האלו שתחילתן כ"ה בכסלו - ימי שמחה והלל וכו' וימים אלו הן הנקראין חנוכה..." מה ראה הרמב"ם להודעו איך נקראים הימים? ועוד, שלא עשה כן בשאר המועדים כלל! אלא, יש שפירשו מאי חנוכה? "חנו כ"ה" אבודרהם ו"לכן נקראו אלו הימים חנוכה כלומר חנו בכ"ה כסלו" לשון הרד"א וכו"כ הר"ן שם. ויש אומרים חנוכה ר"ת ח' נרות ו'הלכה כ'בית ה'לל הרד"א שם.

ויש שאמרו, חנוכה מלשון חינוך והיינו שחנכו את המקדש רבי יעקב עמדין ובמגילת תענית פרק תשיעי איתא שחנכו את הכלים. והמהרש"א במסכת שבת דף כ"א ע"ב כתב שחנכו את המזבח ע"פ ע"ז נ"ב ע"ב ויש מפרשים חינוך ממש, שבימים אלו מחנכים הילדים להתרחק מההיוונים ומהמתיוונים ודומיהם ולחיות בקדושה וטהרה. ע"כ אומר הרמב"ם מפני כל הטעמים נקראו ימים אלו חנוכה.

אמנם למ"ד שחנוכה משום שחנו בכ"ה צ"ע משום שהם חנו ביום והנס במנורה החל רק בליל כ"ו אבל אפשר לומר שמצאו בכ"ה והדליקו בו ביום אחר שטיהרו המקדש ובפרט לדעת הרמב"ם ה'ל' תמידין ומוספין ג' י"ב שנה שבה מדליקו בבקר והוא מסדר הטבת הנרות וא"כ גם אותו היום - כ"ה בכסלו הדליקו הנרות ביום ושיך למנוח ימי החג ועיין ב"ח וברכ"י סי' תרע"ט ס"ק א' משם הפר"ח.

נס פך השמן

וצריך לבאר איך באמת מצאו שמן טהור שהרי מצינו בגמרא שבאו היוונים וטימאו כל השמנים א"כ זו היתה מגמתם ואיך יכלו החשמונאים לדעת שפך זה לא נטמא. ואם תאמר שמצאוהו חתום בחותם כהן גדול עדיין נוכל לומר שטימאו הפך בהזתו ונענועו. ויש לכך כמה תירוצים:

כותב הר"ן שבת ט', ב' בדפי הרי"ף שאע"ג שגוי מטמא בהיסט, החשמונאים לא חששו שהיוונים הסיטו פך זה שהרי ראו שהיה חתום בחותם של כה"ג ובוודאי אלו ראו אותו היוונים היו חושבים שיש בו מרגליות והיו שוברים אותו. וכיון שנמצא שלם משמע שלא ראו אותו ולא נגעו בו ועיין תוס' שבת כ"א ד"ה "שהיה".

ויש אומרים שהיה טמון בחפירה באדמה ושם מצאוהו. ועוד מתרצים כעין מה שנאמר בדוד המלך שהצילו עכביש במערה כך כאן מצאו קורי עכביש עליו וידעו שלא נגעו בו.

טמאים ביד טהורים

בי"על הניסים" אנו אומרים שהקב"ה מסר "טמאים ביד טהורים" ובגמרא מודגש שהיוונים "טמאו כל השמנים שבהיכל". מדוע אנו מדגישים בסמיכות את שני הדברים רבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים? ועוד רבים ביד מועטים זה נס גלוי וברור אבל טמאים ביד טהורים מה הנס בכך?

השיעור לעילוי נשמת:

מִרְנָה לַצִּיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵּל הָאֱלִיהוֹ זְצוּק"ל

פרשת השבוע: יוצא

השיעור נמסר ע"י הרב מִרְדְּכִי אֱלִיהוֹ זְצוּק"ל, בשנת תש"ס.

ברכות הדלקת נרות חנוכה

הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך

כאשר יעקב אבינו יוצא מבאר שבע ומגיע להר המוריה - ויש דעה שהר המוריה הגיע אליו עיין רש"י פרק כ"ח פסוק י"ז כתוב "והנה ה' נצב עליו" הסביר רש"י "נצב עליו - לשמרו". על איזו שמירה מדובר? - מלאכי השרת ראו שצורתו של יעקב אבינו ע"ה חקוקה בכסא הכבוד וירדו לארץ. וראו אותו, קנאו בו, אדם מסוגל להגיע למדרגה שדמותו תהיה חקוקה בכסא הכבוד?!! ואף על פי שאין אצל המלאכים קנאה, מכל מקום כאשר הם ירדו לארץ, הם נהגו כמנהג אנשים ועוד, כשרואים אדם כזה אי אפשר שלא לקנאות עיין רש"י חולין צא. ד"ה בעו לסכוניה. אמר להם הקב"ה אל תגעו בו, הוא הבחיר שבאבות ועל כן ה' נצב עליו - לשמרו מקנאת המלאכים עיין חולין צ"א ע"ב ושפתי חכמים על רש"י פסוק י"ג.

ולאחר כך קיבל יעקב אבינו הבטחות רבות, אבל ראשונה שבהן, והחשובה ביותר "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך". אדם כל כמה שיהיה גדול ורחב לא יתפוס הרבה מקום, ולכל אדם יש ארבע אמות בלבד אם כך מהי ההבטחה הארץ אשר אתה שוכב עליה". אלא, אמרו חז"ל מלמד שקיפל הקב"ה את כל ארץ ישראל תחתיו שתהא נוחה להכבש לבנים כד' אמות חולין שם ורש"י שם. יעקב אבינו חושש ודואג לבניו אחריו שהרי קיבל ברכה אחת מאביו יצחק ע"ה וכמה וכמה צרות רבות מצאוהו בשביל ברכה זו. מי מבטיח שעל ברכת הארץ שנתברך זרעו אחריו ע"י יצחק "לרשתך את ארץ מגוריד אשר נתן אלוקים לאברהם" פרק כ"ח פסוק ד' לא יהיו לבניו בעיות וצרות?

אומר לו הקב"ה, אל תירא, כל הארץ כולה, הארץ המובטחת לאברהם אבינו, מקופלת תחתיד, ותהא נוחה לבניך להכבש.

וכדאי לשים לב, שהקב"ה לא שם את מפת הארץ מתחת ליעקב אלא את הארץ ממש, כי כבר ראינו, שבני אדם לוקחים "מפות" מקצצים מרחיבים משנים ומשנים, מפה - אפשר למחוק, את הארץ המובטחת אי אפשר למחוק.

ולאחר שברך אותו בברכת הארץ הוסיף לו ברכות "והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת וכו' וכבר אמרו חז"ל שברכת הארץ שזכה לה יעקב אבינו היא ברכה ללא מצרים, וזהו סימן טוב לבניו אחריו "כל המקום אשר תדרוך בו כף רגלך - לכם נתתיו" עיין שבת קי"ח ע"ב נחלה ללא מצרים וגבולות.

ואמרו חז"ל שכאשר יעקב אבינו לקח את אבני המקום וישם מראשותיו - ראה את חורבן הבית הראשון, ואת חרבן הבית השני, שזה לנו יותר מאלף תשע מאות שנה שאנו מחכים ומיחלים לבנינו עיין לרמ"א ס' תקנ"ה סע' ב'.

וידוע שבנין הבית השלישי יהיה בזכות יעקב אבינו. ואז בזכות יעקב אבינו יתקיים בנו "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים". ויתקיים בנו "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

יֵצֵא - תש"ס - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מִרְדְּכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ה-25 הוא חשמונאי ועוד רמזים. על כן אמר הרמב"ם, שהוא מדרבנן ואין לזלזל בה אלא היא חביבה אך התוספת וההדגשה "חביבה היא עד מאוד" מלמדת אותנו שיש ענין מיוחד ונוסף שמחייב באור והתייחסות. על כן הרמב"ם מבאר שצריך "להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו".

הקב"ה אינו זקוק להודאה שלנו, אבל אנחנו צריכים להוסיף יום יום בשבחו כמו שבנרות הולך ומוסיף גם בשבח, משנה לשנה מוסיף יום ומוסיף בשבחו שעשה לנו ניסים מיוחדים בימי החנוכה, וכן יוסיף לעשות לנו. ויש חיוב על האדם להודיע את הנס לעצמו ולאחרים, ולשבח את הבורא ולהודות לו ולא מספיק מה שאדם מדליק הנרות.

על כן צריך לקרוא לפני ימי החנוכה, את הגמרא והחונים עליה ואת ספרי יוסיפון מכבים חשמונאים, וצריך לקרוא את מגילת אנטיוכוס. כדי להתבונן יותר ויותר ולשבח את הקב"ה על כל הניסים והנפלאות שעשה לנו. וידוע מה שכתוב בזה"ק רעיא מהימנא פרשת בא שעל ידי סיפור הנס של יציאת מצרים מעוררים את רצון העליון להמשיך ניסים ונפלאות בכל דור ודור הובא בבא"ח שנה ראשונה פרשת צו אות ל"ז.

סדר הברכות:

בגמרא שבת כ"ג ע"א מבואר שמברכים שלש ברכות:

א. להדליק

ב. שעשה ניסים

ג. שהחיינו.

ובשיעור זה נבאר את הברכות, משמעותן והלכותם.

אשר קדשנו במצוותיו וצוינו

בגמ' שבת כג מבואר שאנו אומרים "אשר קדשנו במצוותיו וצוינו למרות שזו מצות חכמים כי כתוב בתורה "לא תסור" וכתוב "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" אחרת השאלה נשאלת "והיכן ציונו". באור בדברי הרמב"ם בהלכות ברכות. הרמב"ם פי"א הלכות ברכות הלכה ב', ג' כתב שיש כמה סוגי מצוות, מצוות שחייבים לקיימן ומצוות שאם מזדמנות לאדם חייב לקיימן.

"יש מצוות עשה שאדם חייב להשתדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון תפילין וסוכה ולולב ושופר ואלו הן הנקראין חובה, לפי שאדם חייב על כל פנים לעשות". ואח"כ הוסיף הרמב"ם על סוגי מצוות אחרות. "ויש מצוה שאינה חובה אלא דומין לרשות כגון מזוזה ומעקה האמנם זו לא מצוה דאורייתא? אלא שאין אדם חייב לשכון בבית החייב מזוזה כדי שיעשה מזוזה, אלא אם רצה לשכון כל ימיו באוהל או בספינה - ישב וכן אינו חייב לבנות בית כדי לעשות מעקה. ומכאן שאין שום חיוב לשים מזוזה במעלית כי אין אדם גר במעלית ולא חשובה כמקום מגורים ואם יש רוצים לחייב משום שזה נקרא "בשעריך" אזי גם מי שגר באוהל קבוע, יש לו "בשעריך" והיה צריך להיות חייב במזוזה. או יתכן וחושבין את המעלית פתח ושער החצר, ולמניחים שיניחו בלי ברכה.

ולענין הברכה על המצוות כותב הרמב"ם שם: "וכל מצות עשה שבין אדם למקום, בין מצוה שאינה חובה בין מצוה שהיא חובה - מברך עליה קודם לעשייתה".

הרמב"ם הדגיש דווקא מצות עשה שבין אדם למקום לאפוקי מהסוברים שהיינו צריכים לברך על הצדקה אך לא מברכים ... שמא

בענין הטומאה, צריך להבין שהיוונים התכוונו לטמא את עם ישראל טומאה רוחנית של ממש לכן היו מסתובבים עם מתים כדי לטמא וכשנכנסו למקדש מיד טמאו את השמנים שבהיכל עיין חולין קכ"ג.

וכיון שהכהנים הם אלו שנלחמו, כמבואר ברש"י שבסך הכל 12 כהנים נלחמו ואלעזר עמהם, כנגד כמה רבבות רש"י דברים ל"ג, י"א, ואם הכהן יהרוג גוי בחרב הוא יטמא, לכן היוונים התקרבו לכהנים כדי שאם יהרגו לפחות יהיו טמאים וכך ירבו טומאה בעם ישראל.

אך רבים חסדי המקום ברוך הוא, ולא זו בלבד שהמעטים נצחו את המרובים, החלשים את הגבורים אלא הטמאים נפלו ביד הטהורים והם נשארו טהורים למרות שהרגו את היוונים, והכיצד?

אלא כמו שנעשה נס לפנחס מכלל 12 הניסים שזמרי וכזבי פרפרו ולא מתו מיד ורק שכשעל הארץ חבטם אז מתו והוא לא נטמא, כך גם הכהנים לא נטמאו, כי היוונים היו רחוקים וירו עליהם בחץ, או שהיו קרובים אך לא מתו מיד.

הרי היוונים רצו לעקור תורה, לשכחם תורתך, לבטל שבת וכו', להרבות טומאה, וכאשר אנו רואים ומזכירים את הנס הזה של "טמאים ביד טהורים" עלינו ללמוד קל וחומר. ומה הכהנים האלו, שהכריחו להטמא בעל כרחם, ובכל זאת עמדו בפרץ ולא נטמאו, על אחת כמה וכמה שאנו צריכים להרבות טהרה וקדושה בימי הארת החג. היוונים רצו לשכחם תורתך אנו נגביר תורה ומצוות.

נס חנכה וקביעתו לדורות

בגמרא שבת כא: נתבאר ענין הנס של חנוכה.

"מאי חנוכה? דת"ר בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק נר אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת, קבעום ועשאו ימים טובים בהלל ובהודאה".

הנס היה גדול כל כך ששמן ליום אחד הספיק לשמונה ימים, ולפי השאלות שגרסו "אפילו ליום אחד" כלומר אפילו להדלקת המנורה יום אחד לא היה מספיק שמן. ועל כן נקבעו ימי חנכה "לקרות הלל ולומר על הנסים בהודאה" רש"י שבת כ"א ע"ב.

וכבר הזכרנו את דברי ג"ע ותפארתנו הבא"ח ע"ה, שכתב כי דווקא לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים, כיון שבשנה הבאה ראו שיש הארת חנוכה מיוחדת בשמים ההולכת ונושבת מר"ח כסליו והבינו שמן השמים "קבעום" בגילוי ההארה בן יהודע שבת שם.

מצוה חביבה עד מאוד

הרמב"ם בסוף הלכות חנוכה פרק ד' הלכה י"ב כתב דבר נפלא ומיוחד על מצות הדלקת נרות חנוכה.

"מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאוד. וצריך אדם להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודיה לו על הניסים שעשה לנו. אפילו אין לו מה יאכל אלא מן הצדקה, שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן ונרות ומדליק".

מה המשמעות של הביטוי מצוה חביבה? אפשר להסביר, כיון שמצוה זו אינה מדאורייתא הגם שיש כמה וכמה רמזים מהתורה לחנכה כמו התיבה ה-25 בתורה היא אור ובמסעות בניי במדבר המסע

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

יצא - תש"ס - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

נר של חנוכה ועיין כה"ח ס"ק א' ב', ולפי הרמב"ם ושו"ת מהרש"ל ס' פ"ה ועוד להדליק נר שלחננוכה במילה אחת וכן בעל הניסים אנו מזכירים "והדליקו נרות בחצרות קדשך" צריך להדליק את האש היוקדת בלב צריך כל אחד להלהיב עצמו כגודל הנס והישועה וכדברי הרמב"ם דלעיל פ"ד הי"ב.

להדליק נר חנוכה ולא על הדלקת נר חנוכה.

הגמ' פסחים דף ז' ח' מבררת מה ההבדל בין ברכות שבהם הנוסח הוא "על" כגון ברכת על נטילת ידים לבין ברכות שבהם הנוסח הוא "ל" כגון ברכת להדליק נר של שבת.

שאלו הראשונים מדוע על נרות חנוכה מברכים להדליק ולא על הדלקת? אומנם בירושלמי סוכה פ"ג הלכה ד' כתוב "על מצות הדלקת נר חנוכה" ועיין ב"י ס' תרע"ו מה שהביא משם שיבולי הלקט, ובאורך בספר שלחן לחם הפנים ס' תרע"ו.

ה"ר הסביר שאת נר חנוכה אהה חייב להדליק, והראיה שאם אין לך נרות אהה משתתף עם בעל הבית וכאשר אהה שותף - השני לא מדליק לך מדין שליחות אלא מדין שיתוף ולכן מברכים להדליק ר"ן פסחים על דף ד' מהספר ד"ה ומיהו.

הרא"ש הסביר את סברת ריב"א שמחלק אם אפשר לעשות ע"י שליח מברכים "על" ומצוה שהאדם עושה מברכים "ל". והקשה מהדלקת חנוכה שאפשר לעשות ע"י שליח ומברכים בלמ"ד ותיירץ "אורחא דמילתא היא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הנס".

ולרמב"ם שיטה אחרת משלו ברכות פ"א יא-יג: "כל העושה מצוה בין שהיתה חובה עליו בין שאינה חובה עליו אם עשה אותה לעצמו מברך לעשות. עשה אותה לאחרים מברך על העשייה כיצד? לבש תפילין - מברך להניח תפילין וכו' וכן אם קבע מזוזה לביתו מברך לקבוע מזוזה וכו' מל את בנו מברך למול את הברך ואנו מברכים "על המילה" שיש בה מל-י-ה' עיין ברכ"י יו"ד ס' רס"ה אות ז' שעל דרך האמת יש לברך על המילה "והכי נהוג במקומותינו דלא להשנאה". אבל אם קבע מזוזה לאחרים מברך על קביעת מזוזה וכו' היינו - יש הבדל בנוסח הברכה בין מצוה שלו למצוה של אחרים לא שנא חובה עליו לא שנא - רשות. ויש מצוה שהיא לו ולאחרים יש חילוק אם מצוה חובה או לאו עיי"ש והסביר למה מברך "על נטילת לולב".

ומקשה הראב"ד מדוע במילה אומר "על מקרא מגילה" הרי היא מצוה עליו? ואם תאמר כיון שהיא מדרבנן היינו כעין רשות - קשה מנר חנוכה שמברך "להדליק נר חנוכה" ולא "על ההדלקה". אולי אפשר לתרץ עפ"י דברי המקובלים שיש במלים אלו "להדליק נר חנוכה" ר"ת של שם קדוש - נח"ל. ותיירץ אולי מפני שאין לה קצבה שיש מהדרין ויש מהדרין מן המהדרין "א"י מפני שזו הברכה הוקבעה על הנרות שבמקדש שהן של תורה לפיכך עשאוהו כשל תורה".

ועיין לר"נ מדף ט' מהספר בד"ה "הלכות" שהסביר למה אסור ליהנות מנר חנוכה אפי' תשמיש של מצוה. "דכיון שעל ידי נס שנעשה במנורה תקנוה עשאוה כמנורה שאין משתמשין בה כלל". כעין הסבר של הראב"ד דלעיל.

ועוד יש לומר תירוצו אחר: אנו אומרים 'הנרות הללו קודש' יש בהדלקת נר חנוכה כוונות גדולות והפשוט לכוון שיש בשתי הברכות הראשונות י"ג תיבות בכל אחת ויחד כ"ו תיבות - שם הוי"ה בגימטריא כ"ו ועיין כה"ח שם ס"ק ט'. ואומר הרמב"ן חידושי שבת דף כ"ב, ב' במחלוקת אם הדלקה

העני לא יקבל או אולי אין המבקש עני וכדומה וזו תהא ברכה לבטלה עיין שו"ת הרשב"א ס' י"ח שהאריך להסביר על מה מברכין ועל מה לא מברכין שזו "שאלה עמוקה" ודבר שעמדו עליו הראשונים זצ"ל ונסתבכו בו הרבה" ולדעת הרמב"ם במצוות שבין אדם לחבירו אין ברכה.

והגדרת הרמב"ם לגבי אשר צונו בחנוכה כך היא: "וכן כל המצות שהן מדברי סופרים בין מצוה שהיא חובה מדבריהם כגון מקרא מגילה והדלקת נר בשבת והדלקת נר חנוכה, בין מצות שאינן חובה כגון עירוב כי יכול להשאיר בבית ונטילת ידים. מברך על הכל קודם לעשייתן "אשר קדשנו במצותיו וצונו לעשות" והיכן צונו בתורה שכתוב בה "כל אשר יאמרו לך תעשה". נמצא ענין הדברים והצטן כך הוא: אשר קדשנו במצותיו שצוה בהן לשמוע לאלו שצונו להדליק נר של חנוכה... "וראה במפרשים מדוע הרמב"ם נקט דווקא פסוק זה של סברת רב אויב ולא פסוק של "שאל אביך" וכו' של ר' נחמיה.

לא נכנסנו בענין זה בשאלת המחלוקת הרמב"ם והרמב"ן האם מצוות דרבנן הן גם בגדר מצוות דאורייתא בגלל שהקב"ה צונו לשמוע בקול חכמים עיין לחם משנה פ"א מהלכות ממרים.

לשם יחוד

לפני כמה מאות שנים היתה מחלוקת בין המתנגדים והחסידים לגבי אמירת "לשם יחוד" והחיד"א ע"ה ב"שמחת הרגל" על שבועות לימוד ב' כתב שהיה רב גדול הגאון רבי יחזקאל לנדא זצוק"ל שכתב בשו"ת נודע ביהודה יורה דעה צ"ג שלא לומר לשם יחוד, "ובא לכלל כעס על חסידי ארצו שאומרים לשם יחוד ובא לכלל טעות".

וכתב החיד"א שבפסק זה לא כיוון הנודע ביהודה לחכמת הקבלה וחלק על הרשב"י זע"א ועל האר"י ז"ל "אשר רוח ה' דיבר בס" ואדרבה כל מי שמקיים מצוה צריך להגיד "לשם יחוד" קודם כל מצוה וקודם כל לימוד.

וכתב על הפסוק "ולרשע אמר מה לך לספר חוקי" - איזה רשע לומד תורה? אלא, מי שאינו אומר "לשם יחוד" לפני שלומד תורה - נקרא רשע ראה שם תוקף דבריו! וסיים ועל כל פנים לא ימנע מלומר קודם כל מצוה וקודם כל לימוד לשם יחוד קודשא בריך הוא וכו' ופסוק ויהי נועם וכו' עיי"ש ועיין לר"פ ח"א ס' א' פירוש הלשם יחוד.

בסדרנו הבאנו "לשם יחוד" קצר וארוך, וכל אחד צריך להגיד לפחות את הקצר. יש מי שאמר שבאמירת "הנרות הללו" יוצאים ידי חובה של "לשם יחוד", אך לא כן, כי זה נאמר אחרי הברכה וההדלקה. ועיין בלשון חכמים המובא בסידור באורך לשם יחוד עם פרטי.

וכבר הזכרנו פעמים רבות, שגם לפי הפשטנים יש צורך לומר לשם יחוד, כי הרי מצות צריכות כוונה עיין שו"ע ס"י ס', וכאשר אדם מקיים מצוה בלי אמירת לשם יחוד, הוא יכול לשכוח את הכוונה, אבל כאשר הוא אומר לשם יחוד ומפרט שהוא בא לקיים מצוה כזו וכזו - הריהו מכין באמירתו לקיום המצוה.

התלהבות קדש בברכות ובהדלקה

כאשר אנו מברכים ואומרים "אקב"ו להדליק נר חנוכה" לפי השו"ע והאר"י ובא"ח להדליק נר חנוכה, ולמש"ב תרע"ו א' להדליק

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ויצא - תש"ס - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הנוסף. כי מהדין מספיק נר אחד וע"כ מברכין להדליק "נר" אבל כמו שאין להשתמש בנר הראשון כן אין להשתמש גם בנרות של ההידור עיין מש"ב סי' תרע"ג סי' ז' וכה"ח סי' כ"ו ועיין בא"ח שם אות י"ד כמה חמור להשתמש לאור נר חנוכה.

ברכת הנס

"מאי מברך? שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה". ומדקדקים בלשון הברכה שאין לומר "ובזמן הזה" בו"ו עיין כה"ח תרע"ו סי' ה' ומש"ב סי' א' אולם עיין בשלמי חגיגה הלכות חנוכה שהביא משם הלבוש שיש לאמר "ובזמן" והפירוש עשה לאבותינו אז ובזמן הזה עושה עמנו נסים ונפלאות גלויים ונסתרים. אבל כאמור אומרים בזמן והכוונה נסים לאבותינו בתקופה הזאת. הרב זיון המועדים בהלכה עמ' קס"ד כותב שחנוכה ופורים הם שכנים טובים בסידור ובהלכה. בסידור "על הניסים" אותו טופס ברכה וסמוכים בדף, ובהלכה הזכיר הרמב"ם בכוונת אחרת "הלכות מגילה וחנוכה" וכן משווה אתם בפירוש לענין איסור הספד ותענית פ"ג ה"ג.

המצוה בחנוכה לפרסם את הנס ואם נשווה לפורים, מה היה הנס אצל אחשוורוש? לכאורה תליית המן וזה היה פסח כפי שנרמז "וישבת המן ממחרת הפסח" יהושע ה' ואנו לא עושים אז כלום! ובכ"ג סיון נכתבו אגרות שניות לטובת היהודים וגם אז לא עושים דבר לזכר! ועל כרחנו אנו מזכירים עיקר הנס במלחמת היהודים להקהל ולעמוד על נפשם וזה היה בזמן הזה.

וגם בחנוכה, היה אומר האדמו"ר השביעי מחב"ד זצ"ל שמברכים גם על נס המלחמה והרבה יצאו נגדו בזה אבל באמת זו דעת הפרי חדש וכן אומר המאירי בשבת אלא שעיקר הנס היה במציאת פך שבו גילה השי"ת אהבתו והשגחתו עלינו ובעצם לא נסתיימה המלחמה ועוד המשיכו להילחם וע"כ זהו הנס בה"א הידיעה נס השמן.

ונחזור לרישא - א"כ, מה פירוש "בזמן הזה" אנחנו אומרים: רבנו של עולם! כתוב בבא"ח שישנה הארה מיוחדת בימי החג עד עצם היום הזה והיא תגן עלינו מכל הקמים עלינו ויש בה עלינו אור המנורה הטהורה, אור השכינה ובעזרת אורו של משיח.

ברכת שהחיינו

בברכת שהחיינו כותב המשנה ברורה לומר "והגיענו לזמן הזה" למ"ד חרוקה ואנו גורסים בלמ"ד פתוחה ופוק חזי מאי עמא דבר בין אשכנזים בין ספרדים אומרים בפתח וגם מצאנו בסידורים אשכנזים ישנים כתוב בפתח. ולענין דיעבד ודאי שיוצא ידי חובה בכל גוונא, וכן אם אמר "על הדלקת נ"ח" במקום להדליק וכל שינוי כעין זה בנוסח יצא ידי חובה.

והעיקר לזכור כי זוהי מצוה חביבה מאד והשבח וההודאה שלנו על ניסי הקב"ה אינם לצרכו ח"ו אלא בזה סותם פיות כל המקטרגים ויהי רצון שנזכה להלל ולשבח ולשיר לפניו שיר חדש על גאולתנו ועל פדות נפשנו אמן ונזכה לראות בבנין בית המקדש ובעבודת הכהנים ובהדלקת המנורה הטהורה בעגלה ובזמן קריב אכ"י

עושה מצוה או הנחה, למ"ד הנחה עושה מצוה היה צריך להדליק ולברך "להניח נר חנוכה" ושאינו מנר שבת ששם המצוה שיהיה אור ולא להדליק אבל הכא בנר חנוכה עצם ההדלקה היא החיוב וכבתה אין זקוק לה וע"כ יש לברך "להדליק" ולא על "הדלקת".

והר"ן פסחים ד', א' ד"ה מיהו כתב לחלוק על הרמב"ם הנ"ל וחילק באופן אחר ודעתו שמצוה שאפשר שתעשה ע"י אחרים מברך "על" אבל במצוה שהחייב דוקא בו מברך ב"ל" - להדליק. ובנר חנוכה מצינו שחייב להשתתף בפריטי והיינו שכאשר בעה"ב מדליק אינו מדין שליחות אלא כל אחד בעצם מדליק מדין שותף ולכן הברכה היא "להדליק ולא "על הדלקת". ועוד חולק הר"ן על מה שהרמב"ם חילק בין מצוה שעושה לעצמו או לאחרים. וכתב הר"ן שם בדף ח' ע"ב מהספר שאין לחלק ולשנות טופס הברכה בין נעשית ע"י בעליה ובין נעשית ע"י אחר.

חשיבות הנר הנוסף

מדוע אנו מברכים בלשון יחיד "להדליק נר חנוכה" ולא "נרות חנוכה"? כי מעיקר הדין מספיק נר אחד. פסק מרן הבא"ח ש"ר וישב י' "להדליק נר חנוכה ושכח ולא בירך - אם עדיין לא גמר הנרות יברך ברכת להדליק וידליק הנשארם אעפ"י דאלו הנשארם הן מן ההידור..." אבל אחרי שסיים אפילו תוך כדי דיבור לא יברך שהרי לא מדליק כלום ועל מה יברך? ואיכא פלוגתא בזה וסב"ל. ואינו דומה לשבת, ששם החיוב הוא על עצם מציאות האור ולא על ההדלקה וע"כ אפשר לברך אחר ההדלקה. ואמנם ברכת הנס וברכת הזמן יכול לברך גם אח"כ ולמרות שהפמ"ג והפרי"ח מסתפקים בזה, הבא"ח פסק כהלך"ט ל"א סי' ג' וכן כרבי עקיבא איגר בתשובה מהדורא תניינא סי' י"ג.

וכתב הבית יוסף בשם הרב אבודרהם בשם רבינו יונה שבליל ראשון מברך ג' ברכות אלו קודם ההדלקה דכל המצוות מברך עליהן קודם עשייתם ובליל שני מברך קודם ההדלקה להדליק, ושעשה ניסים מברך לאחר שמדליק נר ראשון קודם שידלוק נר שני שהוא נס אותו היום וכן בליל שלישי קודם שידליק נר שלישי וכו' ואף שאין כן הלכה מכל מקום אנו רואים חשיבותו של הנר הנוסף שהוא נס של אותו היום ובתוספת הימים נתווסף הנס וגדל וע"כ ראוי לברך עליו בפני עצמו. ב"י תרע"ו, ה' ונפ"מ לענין זה שלא יתן לקטן להדליק הנר הנוסף שנראה כממעט בחשיבותו אלא יכול ליתן לו להדליק השמש או שידליק חנוכה בפני עצמו. עיין בא"ח וישב י"ח ועיין כה"ח תרע"א סי' פ"ג ובחוברת ה' חנוכה עמ' 27.

הדלקה מנר לנר

כתבו התוספות שבת כ"ג, א' ד"ה שמע מינה: "שמע מינה הדלקה עושה מצוה וא"כ, מותר להדליק מנר לנר. ומכל מקום כיון שנהגו העולם להחמיר אין לשנות המנהג". אבל בשו"ע תרע"ד, א' נפסק: "מדליקין נר חנוכה מנר חנוכה. ודווקא להדליק זה מזה בלא אמצעי אבל להדליק זה מזה ע"י נר של חול - אסור. ויש מתירין גם בזה וכו'". אבל הרמ"א כתב להחמיר בזה אפילו מנר לנר "דעיקר מצוותו אינו אלא נר אחד והשאר אינו אלא למצוה כ"כ" וממילא אעפ"י שהנרות הנוספים דהידור חשובים אבל אינם עיקר המצוה. וע"כ אין אפשרות להדליק נר של תוספת מנר שנדלק בהתחלה שהוא עיקר. ולמעשה לכתחילה לא ידליק נר שני מנר ראשון שהראשון הוא עקר המצוה אבל נר שלישי משני ע"י הטיית הנר מותר. ובדיעבד מותר גם מנר ראשון. ולמעשה בזה חלוקים השו"ע ורמ"א אם יש חשיבות לנר

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

